

До позитивних змін, які пропонує законопроект, зазначимо і безстрокову дію свідоцтва про сплату єдиного податку. Але, як наслідок, проблематичним питанням законопроекту слід виділити невизначений порядок зміни ставки єдиного податку для всіх платників у разі досягнення ними суми продажів, після якої обов'язковою стає їх реєстрація як платників податку на додану вартість. Адже безстрокова дія свідоцтва про сплату єдиного податку не гарантує відсутності необхідності його заміни у разі зміни ставки податку.

Висновки. Прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» (щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва) дасть змогу знизити податкове навантаження на бізнес, спростить адміністрування податків, сприятиме розширенню економічних можливостей для ведення підприємницької діяльності. Тому слід наголосити про необхідність якнайшвидшого ухвалення Верховною Радою України даного законопроекту. Завдяки всім вищезазначеним новаціям спрощена система оподаткування має можливість у майбутньому отримати новий поштовх для розвитку, а малий бізнес, як і загалом українська економіка, – стабільність.

Література:

- 1.Павлюк Т. Що очікує на спрощену систему оподаткування? : передісторія та концепція нового законопроекту / Т. Павлюк // Юридична газета. – 2011. – № 13. – С. 7–9.
- 2.Податковий кодекс України № 2755–VI від 02.12.2010 р. / [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
- 3.Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» (щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва) № 8521 від 16.05.2011 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
- 4.Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.98 р. № 727/98 (у редакції від 28.06.99 р. № 746/99) // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 336.02:330.117

МЕХАНІЗМ ТА СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Борисова І.С., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

Розглянута сутність фінансової безпеки держави та інфляційних процесів. Проаналізовано обґрунтування концепції „фінансова безпека” та „забезпечення фінансової безпеки держави”. Висвітлені основні сучасні проблеми фінансової безпеки держави, запропоновані практичні рекомендації для мінімізації негативних наслідків інфляційних процесів.

Considered essence of financial safety of the state and inflationary processes. The ground of conception is analysed „financial safety” and „providing of financial safety of the state”. Illumination of basic modern problems of financial safety is the states, offered practical recommendations for minimization of negative consequences of inflationary processes.

Постановка проблеми. Стан фінансової безпеки країни залежить від багатьох чинників. До них відносять безпеку інвестицій, фактори міжнарод-

ного фінансового ринку, коливання попиту і пропозиції, стан грошово-кредитної системи країни, збалансованість (чи незбалансованість) державного бюджету, дефіцит бюджету, державний борг країни, бартеризацію економіки, податкові пільги, податкові недоїмки тощо.

Фінансова безпека держави – одна з найважливіших складових економічної безпеки, проблема якої стала найбільш актуальною в період світової фінансової кризи 2008-2010 рр., яка ще відома як «криза банківського сектора». Виходячи з цього, актуальним стає питання оптимізації механізму та системи забезпечення фінансової безпеки держави, що призведе до скорочення інфляційних процесів та збільшення рівня життя в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема механізму та системи забезпечення фінансової безпеки держави є предметом багатьох досліджень та висвітлюється в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: І. Фішера, Дж. Кейнса, А. Філіпса Ш. Планкарта, Р. Девіса, А. Лернера, Ф. Фрідмана, М.Карлберга, Ф. Модільяні, Р. Масгейва, А. Єріна, С.І. Адаменко, Д.А. Артеменко, О.І. Барановського, О.Ф.Балацького, О.Д. Василика, П.А. Герасимова, А.О. Епіфанова, М.М. Єрмошенка, Г.П. Іванової, С.М. Ілляшенко, Г.О. Крамаренко, В.Г. Крижанівської, В.П. Москаленко, Є.В. Новосядло, Б.А. Райзберга, О.О. Терещенко, С.Я. Салиги, І.В. Сало, Е.А. Уткіна, О.Й. Шевцової та багато інших. У роботах цих авторів висвітлюються окремі питання стосовно фінансової політики держави, грошово-кредитної політики, інфляційних процесів та управління ним, проблеми фінансової безпеки країни та її оцінки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження механізму та системи фінансової безпеки держави, оцінки рівня безпеки та інфляційних процесів, вивчення і систематизація підходів до визначення та аналізу фінансової безпеки та її складових, а також джерел загроз фінансовій безпеці країни, аналіз діючого законодавства та систематизація підходів до визначення понять, "фінансова безпека держави", "забезпечення фінансової безпеки держави", висвітлення основних сучасних проблем фінансової безпеки держави, розробка практичних рекомендацій для мінімізації негативних наслідків інфляційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із найважливіших складових економічної безпеки є фінансова безпека, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою.

У цьому контексті доволі переконливим аргументом є слова М. Єрмошенка, який зазначає, що фінансова безпека є ґрунтовною складовою економічної безпеки держави, оскільки на фінансах базується будь-яка економіка, фінанси – кров економічної системи держави. Вчений обґрунтовує необхідність забезпечення і підтримки фінансової безпеки держави, тому що вона стосується не лише держави в цілому, а й усіх галузей національного господарства, приватних підприємств, усього суспільства. Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей, банкрутства підприємств і, зрештою, підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету [9, с. 478].

Забезпечуючи фінансову безпеку держави, важливо, перш за все, акцентувати увагу на особистісній безпеці кожного громадянина.

Згідно з теорією американського вченого А. Маслоу, потреба людей у безпеці (у тому числі фінансовій) посідає друге місце після простих фізіологічних потреб. Саме політика держави у забезпеченні цієї безпеки і відрізняє один тип держави від іншого. Фінансова безпека людини – такий стан життєдіяльності громадянина, при якому забезпечується правовий та економічний захист його життєвих інтересів, дотримуються конституційні права, забезпечується гідний і якісний рівень життя незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

При цьому функцією держави є забезпечення певних соціальних стандартів і соціальних гарантій, зокрема мінімального розміру заробітної плати і пенсій на такому рівні, щоб працездатній людині достатньо було цих коштів на створення і утримання сім'ї, а пенсіонеру – на достойну старість [9, с. 79].

Перш за все слід звернути увагу на необхідність розмежування понять "фінансова безпека держави", що характеризує динамічний розвиток фінансової системи, та "забезпечення фінансової безпеки держави" як сукупності організаційно-правових відносин.

Забезпечення фінансової безпеки держави базується на механізмі забезпечення фінансової безпеки держави, який є системою організаційних та інституційно-правових заходів впливу, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, нейтралізацію та ліквідацію загроз фінансовій безпеці держави [8].

Механізм забезпечення фінансової безпеки має реалізовуватися на основі розробки відповідних наукової теорії, концепції, стратегії і тактики, проведення адекватної фінансової політики, визначення об'єктів, наявності необхідних інститутів забезпечення безпеки (суб'єктів), визначення та конкретизації інтересів, систематизації загроз, застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки (рис. 1) [9, с. 485].

Без обґрунтованої концепції фінансової безпеки неможливо сподіватись на реалізацію ефективного соціально-економічного розвитку держави.

Механізм забезпечення фінансової безпеки включає такі елементи:

- об'єктивний і всебічний моніторинг економіки і фінансової сфери з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки;
- розрахунок порогових граничнодопустимих значень фінансових та соціально-економічних показників (індикаторів), перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність і фінансову кризу;
- діяльність держави щодо виявлення і попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці.

Таким чином, побудова механізму забезпечення фінансової безпеки потребує визначення критеріальних вимог до неї.

Ступінь впливу загроз визначається на підставі розрахунків і моніторингу системи зазначених індикаторів фінансової безпеки та порівняння їх із "пороговими" значеннями. Порогові значення – це граничні значення індикаторів (показників) фінансової безпеки. Відхилення фактичного значення ін-

дикатора від порогового свідчить про необхідність профілактики або усунення причин, що викликають ці відхилення [4].

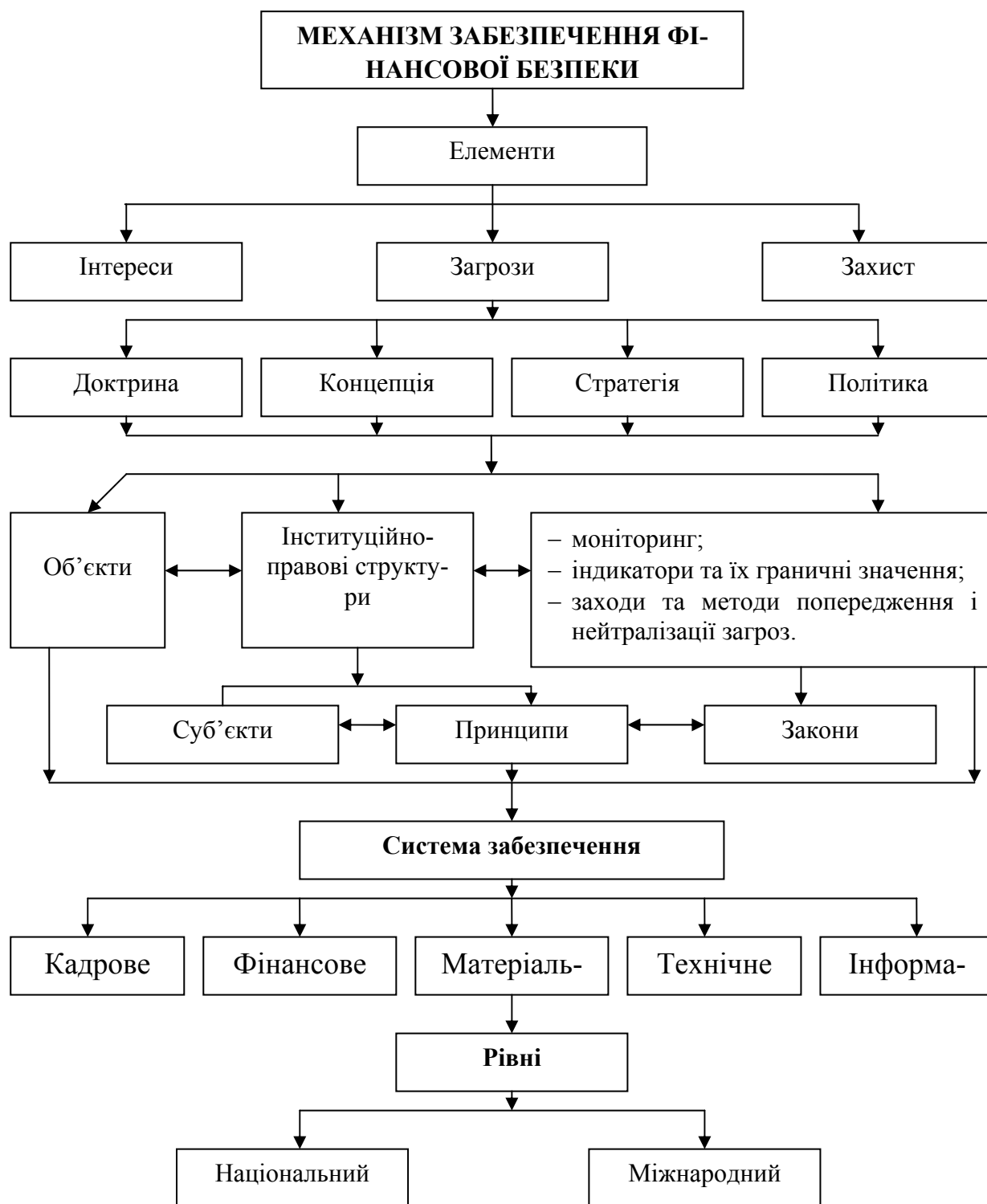

Рис. 1. Механізм забезпечення фінансової безпеки

Індикатори та порогові значення індикаторів стану фінансової безпеки України подано в табл. 1.

Індикатори та порогові значення індикаторів стану фінансової безпеки України

Індикатор, одиниця виміру	Порогове значення
1. Бюджетна безпека	
1.1. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду), %	Не більше 30
1.2. Відношення дефіциту, профіциту державного бюджету до ВВП, %	Не більше 30 Не більше 30
1.3. Покриття дефіциту зведеного бюджету за рахунок зовнішніх за позичень, %	Не більше 5
1.4. Відношення дефіциту, профіциту торговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі, %	Не більше 15
1.5. Обсяг трансфертів з державного бюджету, % до ВВП	Не більше 30
1.6. Амплітуда коливань бюджетних видатків на одну особу між регіонами України, %	
2. Безпека грошового ринку та інфляційних процесів	
2.1. Відношення обсягу грошового агрегату М3 до ВВП (рівень монетизації), %	Не більше 50
2.2. Відношення ВВП до обсягу грошового агрегату М2 (швидкість обігу), кількість обертів	Не більше 2
2.3. Обсяг готівки, % до ВВП	Не більше 4
2.4. Рівень інфляції (до грудня попереднього року), %	Не більше 107
2.5. Частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів, наданих банківськими установами, %	Не менше 30
2.6. Рівень середньої процентної ставки кредитів банківських установ відносно інфляції, %	Не більше 5
3. Валютна безпека	
3.1. Темп зміни індексу офіційного курсу гривні до дол. США до показників попереднього періоду, %	Не більше 6
3.2. Відношення обсягів депозитів в іноземній валюті до загальних обсягів депозитів (рівень доларизації), %	Не більше 25
3.3. Валові міжнародні резерви України, місяці імпорту	Не менше 3
4. Боргова безпека	
4.1. Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	Не більше 55
4.2. Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, %	Не більше 25
4.3. Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США	Не більше 200
4.4. Відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, %	Не більше 70
4.5. Відношення відсоткових платежів з обслуговування зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, %	Не більше 12
4.6. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування зовнішнього боргу до доходів державного бюджету, %	Не більше 20
4.7. Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, %	Не більше 30
4.8. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування внутрішнього боргу до доходів державного бюджету, %	Не більше 25
4.9. Відношення заборгованості уряду за державними цінними паперами до ВВП, %	Не більше 30
5. Безпека страхового ринку	
5.1. Показник проникнення страхування (страхові премії до ВВП), %	8 – 12
5.2. Показник щільності страхування (страхові премії на одну особу), дол. США	Не менше 140

Індикатор, одиниця виміру	Порогове значення
5.3. Частка довгострокового страхування у загальному обсязі зібраних страхових премій, %	Не менше 30
5.4. Рівень страхових виплат, %	Не менше 30
5.5. Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, %	Не більше 25
5.6. Частка сукупного обсягу статутних капіталів страхових компаній, що належать нерезидентам у загальному їх обсязі, %	Не більше 30
6. Безпека фондового ринку	
6.1. Відношення обсягу номінальної капіталізації ринку акцій до ВВП, %	60 – 90
6.2. Дохідність облігацій внутрішньої державної позики, %	3 – 4
6.3. Частка покриття державними цінними паперами внутрішнього державного боргу, %	Не більше 30
7. Банківська безпека	
7.1. Частка іноземного банківського капіталу у загальному обсязі банківського капіталу, %	Не більше 30
7.2. Обсяг кредитування банками реального сектора економіки, % до ВВП	Не менше 30

Безпека грошового ринку та інфляційних процесів – одна з найважливіших складових фінансової безпеки.

Грошово-кредитна безпека – такий стан грошово-кредитної системи, який характеризується стабільністю грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем інфляції, що забезпечує економічне зростання та підвищення реальних доходів населення [11]. Проаналізуємо стан грошового ринку України за 2009-2010 рр. за допомогою індикаторів та порогових значень (табл. 2). Виходячи із показників даної таблиці, бачимо, що більшість показників грошової безпеки України не відповідають нормативному значенню, тобто Україна знаходиться у нестійкому становищі.

Таблиця 2

Індикатори та порогові значення індикаторів стану безпеки грошового ринку та інфляційних процесів України

Індикатор, одиниця виміру	Фактичне значення в Україні, 2009 рік	Фактичне значення в Україні, 2010 рік	Нормативне значення
Відношення обсягу грошового агрегату М3 до ВВП (рівень монетизації), %	53,27	111	Не більше 50
Відношення ВВП до обсягу грошового агрегату М2 (швидкість обігу), кількість обертів	0,52	1,08	Не більше 2
Обсяг готівки, % до ВВП	17	35	Не більше 4
Рівень інфляції (до грудня попереднього року), %	112,3	103,3	Не більше 107
Частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів, наданих банківськими установами, %	31,2	30,7	Не менше 30
Рівень середньої процентної ставки кредитів банківських установ відносно інфляції, %	6	11,3	Не більше 5

Основні досягнення можна виділити лише стосовно опанованого рівня інфляції, однак і досі стоїть проблема значної швидкості обігу грошової маси та високого рівня монетизації країни. У 1995-1996 грошова маса оберталася понад 10 разів на рік, у 2002 році – 5-6 разів, у 2003 – 3,2 разу на рік, однак з часом спостерігається скорочення швидкості обігу грошової маси. Слід також зазначити, що на шляху до встановлення достатнього рівня безпеки грошового ринку в країні потрібно відновити систему кредитування, стабілізувати співвідношення короткострокових та довгострокових кредитів у загальній сумі кредитованих населенню ресурсах.

Значне збільшення номінальної грошової маси під час інфляційних процесів веде до витоку капіталу із країни; зростання цін, що випереджає зростання грошових агрегатів, викликає скорочення реальної грошової маси й коефіцієнта монетизації. Чим довший період високої інфляції й чим вищою є сама інфляція, тим нижчий коефіцієнт монетизації. І навпаки, зниження темпів збільшення грошової маси викликає підвищення довіри до національної валюти й, відповідно, до ремонетизації економіки країни.

За допомогою розробленої науково обґрунтованої системи індикаторів можна оперативної:

- аналізувати стан фінансової безпеки різних об'єктів;
- запобігати розвитку негативних тенденцій;
- вносити необхідні корективи у повсякденну та перспективну діяльність;
- прогнозувати розвиток подій.

Висновки. Таким чином, створення повноцінного механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає перш за все вирішення широкого кола проблем, що стосуються формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які викликають загрозу фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання. Більше того, для створення механізму забезпечення фінансової безпеки необхідно вирішити цілий комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних і ресурсних питань.

Щодо систем забезпечення фінансової безпеки, то поки що поза належною структурною організацією залишається система відповідних інститутів і організаційно-управлінських структур, які мають займатися цією проблемою та концепція їх перспективної побудови. Додаткові труднощі у формуванні системи фінансової безпеки України пов'язані з відсутністю в країні координаційного центру, який, отримуючи інформацію з цієї проблематики від різних міністерств і відомств, мав би змогу узагальнити її та зробити відповідні висновки.

Література:

1. Конституція України. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» (872-12)
3. (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., N 25, ст. 281

4. Міністерство економіки України. Наказ Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України (Методика, розд.2) 02.03.2007 N 60.
5. Закон України «Про Національний банк України» (679-14) (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., N 29)
6. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні(методологія оцінки та механізми забезпечення)/О.І. Барановський; Київ. Нац. Торг.-екон.ун-т. – К., 2004. – 759 с.
7. Єріна А.М., Єрін Д.Л. Статистичні індикатори платоспроможності країни // Наук. Записки. –К.: Видавничий дім «КМ Академія». -2003.- Т.22. –С. 330-334.
8. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: Монографія. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2008. – 403 с.
9. Фінанси: [навч. посіб.] / [Юрій С.І., Алексеєнко Л.М., Федосова В.М.]; за ред. С.І. Юрія, В.М.Федосова. – К.:Знання, 2008. – 611с.
10. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL <http://www.minfin.gov.ua>.
11. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL <http://ukrstat.gov.ua>.
12. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL <http://www.bank.gov.ua>.
13. Рахункова палата України [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL <http://www.ac-rada.gov.ua>.
14. Центр політичної інформації [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL <http://da-ta.com.ua>.
15. Економічна онлайн бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL <http://ecolib.com.ua>.

УДК 330.341.2:338.43.01

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ТЕОРІЯ ЯК ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Дубініна М.В., к.е.н., доцент

Миколаївський державний аграрний університет

Своєрідність процесів, що відбуваються в сучасному світі, змушує дослідників звертатися до глибинних проблем економічної науки, вирішення яких дозволяє визначити вектор економічного розвитку. Це, перш за все, відноситься до проблеми трансформації соціально-економічних систем, з якою стикається Україна протягом останніх десятиліть.

The peculiarity of the processes taking place in the modern world makes researchers turn to the deeper problems of economic science, the solution which allows to determine the vector of economic development. This primarily relates to the issue of transformation of the socio-economic systems, is facing Ukraine in recent decades.

Постановка проблеми. Трансформація планової економіки є складним процесом, у ході якого належить вирішити безліч важких завдань. Головною умовою успішного переходу до ринкової економіки є створення ринкової інституціональної структури. Найважливішим кроком на цьому шляху є глибоке розуміння суті, ролі, функцій і еволюції соціальних інститутів суспільства, в першу чергу економічних, які здійснюють координацію і сприяють кооперації людей у нових умовах трансформації економіки.